

Bài 22

CÁC ĐỐI KHÍ HẬU TRÊN TRÁI ĐẤT

I - MỤC TIÊU BÀI HỌC

Sau bài học, HS cần :

- Nắm được vị trí và đặc điểm của các chí tuyến và vòng cực trên bề mặt Trái Đất.

- Trình bày được vị trí của các đai nhiệt, các đới khí hậu và đặc điểm của các đới khí hậu theo vĩ độ trên bề mặt Trái Đất.

II - NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

- Trọng tâm của bài này là mục 2 : Sự phân chia bề mặt Trái Đất ra các đới khí hậu theo vĩ độ. Mục 1 nói về các chí tuyến và vòng cực chỉ là phần chuẩn bị ban đầu.

- Sự phân hoá ra các vòng đai nhiệt trên Trái Đất phụ thuộc chủ yếu vào góc chiếu của tia sáng mặt trời trên bề mặt Trái Đất. Tia sáng mặt trời chiếu thẳng góc vào đâu thì nơi ấy nhận được nhiều ánh sáng và nhiệt. Vào ngày 21-3, tia sáng mặt trời chiếu thẳng góc vào Xích đạo, đến 22-6 chiếu thẳng góc vào chí tuyến Bắc. Ngày 23-9 Mặt Trời lại trở về, chiếu thẳng góc vào Xích đạo. Ngày 22-12, tia sáng mặt trời chiếu thẳng góc vào chí tuyến Nam. Như vậy là trong một năm, tia sáng mặt trời có hai lần chiếu thẳng góc vào Xích đạo, một lần vào chí tuyến Bắc và một lần vào chí tuyến Nam. Quanh năm, tia sáng mặt trời không bao giờ chiếu thẳng góc ở các vĩ tuyến cao hơn $23^{\circ}27'$ Bắc và Nam. Vùng ở giữa hai chí tuyến được gọi là vùng nội chí tuyến. Đó cũng là vòng đai nhiệt đới có nhiệt độ cao quanh năm.

- Hai vòng cực là các vùng có góc chiếu của tia sáng mặt trời quanh năm nhỏ, vì vậy đây là hai vùng lạnh nhất trên Trái Đất. Vào mùa hạ ở các vùng gần cực, tuy thời gian chiếu xạ có dài hơn, nhưng cũng không bù lại được thời kì không có ánh sáng trong mùa đông. Hai vùng này được gọi là hai vòng đai lạnh.

- Giữa vòng đai nóng (nội chí tuyến) và hai vòng đai lạnh là hai vòng đai ôn hoà. Góc chiếu của ánh sáng mặt trời ở đây không lớn bằng ở vòng đai nóng, nhưng cũng không nhỏ như ở vòng đai lạnh. Chính vì vậy nên người ta gọi là hai vòng đai ôn hoà.

- Năm vòng đai nói trên thực chất là năm vòng đai chỉ xét về mặt nhiệt độ. Nhiệt độ chỉ là một yếu tố của khí hậu, nhưng là một yếu tố chính. Vì vậy, năm vòng đai nhiệt cũng có thể coi là năm đới khí hậu theo vĩ độ. Tuy nhiên, ranh giới của năm đới này không phải là các đường thẳng như ranh giới của các vòng đai nhiệt.

III - CÁC THIẾT BỊ DẠY HỌC CẦN THIẾT

- Bản đồ Khí hậu thế giới (nếu có).
- Tranh các đới khí hậu trên Trái Đất.

IV - GỢI Ý TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC BÀI MỚI

1. Lời giới thiệu

GV có thể dựa vào phần mở đầu trong SGK để giới thiệu bài.

2. Tiến trình bài học

a) *Gợi ý dạy mục 1* : Các chí tuyến và các vòng cực trên Trái Đất

- GV có thể dùng phương pháp đàm thoại gợi mở để hướng dẫn HS trả lời các câu hỏi trong bài. Nếu cần, GV có thể bổ sung thêm những chỗ HS trình bày chưa rõ. Vì mục này không phải là trọng tâm của bài nên GV không nên để nhiều thời gian.

b) *Gợi ý dạy mục 2* : Sự phân chia bề mặt Trái Đất ra các đới khí hậu theo vĩ độ

- Bắt đầu vào mục này, GV có thể cho HS biết : Sự phân hoá khí hậu trên bề mặt Trái Đất phụ thuộc vào nhiều nhân tố như vĩ độ, biển và lục địa, hoàn lưu khí quyển v.v... nhưng nhân tố đầu tiên phải nói tới là vĩ độ. GV có thể lấy các ví dụ cụ thể để chứng minh : Các vùng đất nằm ở các vĩ độ khác nhau thì có khí hậu khác nhau.

- GV treo bản đồ khí hậu thế giới và tranh các đới khí hậu lên bảng và cho HS quan sát hình vẽ 58 trong SGK để xác định vị trí của các đới khí hậu ; sau đó yêu cầu HS xác định lại vị trí các đới khí hậu trên bản đồ và trên tranh treo tường.

- GV cũng có thể cho các nhóm HS trao đổi, dựa vào bài viết trong SGK, xác định những đặc điểm khí hậu của từng đới rồi trình bày lại trước lớp. GV tóm tắt và bổ sung những thiếu sót.

Nói chung, với đặc điểm khí hậu của từng đới có thể tập trung làm rõ ba vấn đề : nhiệt độ, gió và lượng mưa.

GV cũng cần cho HS biết là sự phân chia bề mặt Trái Đất ra các đới khí hậu còn phụ thuộc vào nhiều nhân tố khác nữa. Việc phân chia các đới khí hậu theo vĩ độ chỉ là cách phân chia đơn giản. Sau này các em sẽ học kĩ hơn ở các lớp sau.

V - GỢI Ý TRẢ LỜI CÂU HỎI KHÓ

Các câu hỏi ở cuối bài có thể dùng làm câu hỏi kiểm tra.